

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie hebben enkele fracties de behoefte om over de volgende brief enkele vragen en opmerkingen voor te leggen:

- Brief van de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie van 18 november 2011, Aanbieding PBL-advies onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur, Kamerstuk 30 825, nr. 113.

De voorzitter van de commissie,
Van der Ham

De adjunct-griffier van de commissie,
Peen

- **Vragen en opmerkingen vanuit de fracties**
  - ° Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD
  - ° Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA
  - ° Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van D66
  - ° Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de ChristenUnie
- **Reactie van de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie**

I. VRAGEN EN OPMERKINGEN VANUIT DE FRACTIES

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD

De leden van de VVD-fractie hebben kennis genomen van het advies van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) over het onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur en de reactie van de staatssecretaris op dit rapport. De leden vragen de staatssecretaris om een nadere toelichting op een aantal onderdelen van het advies van het PBL en zijn reactie hierop.

Nederland voldoet met de afspraken uit het akkoord niet aan de korte termijnverplichtingen. Wat wordt verstaan onder korte termijn verplichtingen? Bovendien komt de realisatie van de lange termijn doelstelling hiermee niet dichterbij, aldus het PBL. Op basis van welke criteria concludeert het planbureau dat lange termijn doelstellingen niet gehaald worden op basis van welke afspraken? De maatregelen uit het akkoord lijken het beleid te versoberen en te vertragen, waardoor een versnelde achteruitgang reëel wordt. Hierdoor is de kans ook klein dat de huidige impasse in de vergunningverlening voor economische ontwikkelingen in en rond natuurgebieden wordt doorbroken. Het stoppen van de verslechtering van de natuur is één van de voorwaarden om deze doorbraak te bewerkstelligen. Welke andere voorwaarden zijn van toepassing om een doorbraak te realiseren? Graag een overzicht.

In het regeerakkoord is opgenomen dat Nederlandse koppen op Europees natuurbeleid opgespoord en verwijderd zouden worden. Is in de beoordeling door het PBL rekening gehouden met de aangepaste doelstellingen? Acht de staatssecretaris het aannemelijk dat de beoordeling van het PBL gunstiger zou kunnen uitvallen indien getoetst wordt op de aangepaste doelstellingen?

Het PBL geeft aan dat een optimalisatie van de verdeling van de middelen tussen provincies aanknopingspunten geeft voor een doelmatigheidsverbetering. Waarom heeft de staatssecretaris hier niet voor gekozen? Waarom laat de staatssecretaris de oplossing voor het Oostvaarderswold (robuuste verbindingzones) onderdeel uitmaken van het akkoord terwijl dit geen bijdrage levert aan de doelstellingen?

In het PBL-advies staat dat het Rijk verantwoordelijk is voor en door de EU aanspreekbaar op het voldoen aan de internationale verplichtingen. Uitsluitend bij nalatigheid zal het Rijk de provincies aanspreken op het niet realiseren van de internationale verplichtingen. Op basis van welke criteria wordt getoetst of de provincies «nalatig» zijn geweest of niet? Er wordt een eenvoudig monitoringssysteem ontwikkeld voor rapportage aan de EU. Hoe staat de nieuwe monitoringssystematiek in relatie tot de

huidige wijze van rapporteren over de staat van instandhouding aan de Europese Unie? Het natuurbeheer buiten de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) exclusief fauna- en ganzenbeheer is geen onderdeel van de over te dragen taken. Hierdoor ontstaat de suggestie dat het Rijk verantwoordelijk blijft voor natuur buiten de EHS. Klopt dit? Zo ja, dan ontvangen de leden van de VVD-fractie graag een overzicht van alle natuurgebieden buiten de EHS waar het Rijk verantwoordelijk voor blijft plus een overzicht van alle gebieden buiten de EHS waar Staatsbosbeheer verantwoordelijk voor is.

Mocht Nederland door de Europese Unie (EU) aangesproken worden op nalatigheid dan kan lastig worden aangetoond wie hiervoor verantwoordelijk is. Het PBL geeft in zijn advies aan dat juridische toetsing van het akkoord praktisch kan zijn om gezamenlijk de mogelijke risico's te verkennen. Heeft de staatssecretaris al een juridische toets laten uitvoeren op het akkoord? Zo nee, waarom niet? Het kabinet en de provincies hebben geen afspraken gemaakt over het type beheer en de wijze waarop het wordt uitgevoerd, anders dan dat verwezen wordt naar beheerplannen van Natura 2000-gebieden. Deelt de staatssecretaris de mening van de leden van de VVD-fractie dat de verwijzing naar de beheerplannen van Natura 2000-gebieden met risico's omgeven is aangezien bijna nog geen beheerplannen definitief zijn vastgesteld en dus nog niet zeker is hoe het beheer van deze gebieden vorm moet worden gegeven? De mate en wijze van versoberen, de locatie van de afgeronde EHS en de verdeling van de middelen over de provincies is niet nader aangegeven. Het Interprovinciaal Overleg (IPO) ziet het akkoord daarmee meer als een inspanningsverplichting: «De provincies zijn alleen verantwoordelijk voor de Europese verplichtingen voor zover het Rijk daarvoor in het akkoord rijksmiddelen beschikbaar heeft gesteld». De leden van de VVD-fractie concluderen dat er een verschil van interpretatie bestaat tussen het kabinet en de provincies. Is deze veronderstelling juist? Zo nee, waarom niet? Welke mogelijkheden zijn er volgens de staatssecretaris om een resultaatverplichting voor de provincies op te nemen in het onderhandelingsakkoord?

Het kabinet gaat er vanuit dat provincies additioneel eigen middelen zullen inzetten. Er is in het akkoord niet vastgelegd hoe groot die eigen bijdrage zou moeten zijn of welk beheer er tenminste van uitgevoerd zal worden en welk gebied er tenminste ingericht moet zijn, of welke resultaten tenminste behaald zouden moeten worden. Waarom zijn hierover geen afspraken gemaakt tussen het kabinet en de provincies? Door het ontbreken van informatie over de eigen bijdrage worden de volledige financiële gevolgen voor de provincie in de tekst van het akkoord niet duidelijk weergegeven. Wordt deze duidelijkheid wel gegeven in de memorie van toelichting bij de Wet natuur en de wijziging van de Wet inrichting landelijk gebied? Het kabinet zal uit de verantwoordingsverslagen aan Gedeputeerde Staten aflezen hoe de herijkte EHS ruimtelijk vordert. Er zijn tot nu toe geen afspraken gemaakt over welke informatie tenminste in deze verantwoordingsverslagen zou moeten worden opgenomen. Waarom zijn hierover nog geen afspraken gemaakt tussen kabinet en provincies aangezien het Rijk verantwoordelijk blijft voor het behalen van de internationale doelen? Het PBL geeft de aanbeveling dat de overheden gezamenlijk verantwoording afleggen aan «Brussel». Hoe beoordeelt de staatssecretaris deze aanbeveling? Ook het monitoringssysteem voor de verantwoording aan Europa moet nog ontwikkeld worden. Welke mogelijkheden ziet de staatssecretaris om de verantwoordingsverslagen van de provincies voldoende te laten aansluiten op het nog te ontwikkelen monitoringssysteem voor Europa zodat de administratieve lastendruk voor de gehele overheid tot een minimum beperkt blijven?

Op voorhand kan niet worden aangenomen dat de grond-voor-grondregeling financieel neutraal zal zijn. De grondprijs verschilt aanzienlijk over Nederland. Als er zicht is op grond waar de grond verkocht en gekocht dient te worden is er zicht op de financiële omvang van het voorstel. Deelt de staatssecretaris de opvatting van de leden van de VVD-fractie dat duidelijk moet zijn hoe de financiële omvang van het voorstel er uit ziet en dat dit bewerkstelligd wordt door vooraf aan te geven hoe de herijking van de EHS er uitziet?

De medewerking van voornamelijk particuliere terreinbeheerders om grond in te brengen is niet zeker. Zij zijn geen medeondertekenaars van het akkoord, zo lezen de leden van de VVD-fractie. Herkennen de particuliere terreinbeheerders en andere relevante stakeholders zich in het akkoord? Zijn de particuliere terreinbeheerders en andere relevante stakeholders betrokken geweest bij het opstellen van het onderhandelingsakkoord? Zo ja, op welke manier? Hoe wordt de samenwerking tussen de particuliere terreinbeheerders en de provincies vorm gegeven? Het PBL-rapport constateert dat diverse landschappelijke elementen zeer gewaardeerd worden vanwege een recreatieve en cultuurhistorische waarde. Is bij de beoordeling van het onderhandelingsakkoord ook rekening gehouden dat deze landschappelijke elementen door particuliere instellingen, gemeenten of provincies onderhouden kunnen worden juist vanwege de recreatieve en cultuurhistorische waarden?

Volgens het PBL is het waarschijnlijk dat Nederland met het akkoord onvoldoende maatregelen neemt om de achteruitgang van habitattypen en Natura 2000-soorten te stoppen. Bij een versoering van het regulier natuurbeheer zal de staat van instandhouding afnemen ten opzichte van de huidige situatie. Buiten de Natura 2000-gebieden stopt het herstelbeheer, de uitbreiding en inrichting ten gevolge van het akkoord, en zal de afname van natuurkwaliteit doorgaan of versnellen. Te verwachten is dat de landelijke staat van instandhouding van 60 procent van de Vogel- en Habitatrichtlijn-soorten hierdoor verslechtert omdat dit deel van de soorten afhankelijk is van populaties buiten de Natura 2000-gebieden. Zijn de geschetste ontwikkelingen door het PBL realistisch volgens de staatssecretaris? Welke negatieve gevolgen zouden kunnen optreden voor onder andere het behalen van internationale doelstellingen indien de ontwikkelingen zoals geschetst door het PBL werkelijkheid zouden worden? Is bij dit scenario rekening gehouden dat provincies ook eigen middelen in kunnen zetten voor beheer en onderhoud van natuur buiten de EHS?

De staatssecretaris geeft in zijn reactie op het rapport aan dat de provincies volgend jaar in hun ruimtelijk gebied vastleggen waar de herijkte EHS komt te liggen. Dat biedt zo veel mogelijk duidelijkheid aan betrokkenen en beoogt planologische schaduwwerking zo snel mogelijk te beëindigen. Deelt de staatssecretaris de opvatting van de leden van de VVD-fractie dat duidelijkheid richting de betrokkenen gewenst is en dat dit wordt bereikt door vooraf duidelijk te hebben hoe de begrenzing van de EHS en de verdeling van de middelen over de provincies eruit ziet voordat het akkoord in werking treedt?

Er ligt nu een akkoord op hoofdlijnen, volgens de staatssecretaris. Een aantal zaken moet nog worden uitgewerkt. Dit betreft voornamelijk de afspraken over hydrologie en monitoring. Hierover zijn in het akkoord procesmatige afspraken gemaakt, die momenteel worden uitgewerkt. Hoe zien de procesmatige afspraken tussen kabinet en provincies er concreet uit op dit gebied? Wanneer verwacht de staatssecretaris de Tweede Kamer te kunnen informeren over de uitwerking van deze afspraken?

Het PBL wijst erop dat met het realiseren van deze herijkte EHS, overigens net als bij het oude beleid, in 2021 de internationale doelen vermoedelijk nog niet zullen worden gehaald. Dat wordt in het akkoord ook onderkend. Daarom is in het akkoord ook een evaluatiemoment in 2016 opgenomen. Dan wordt nagegaan welke andere maatregelen ingezet kunnen worden om de internationale doelen te behalen. De leden van de VVD-fractie krijgen de indruk dat de staatssecretaris verwacht extra maatregelen te zullen moeten nemen om alsnog tegemoet te komen aan de internationale doelstellingen. Welke maatregelen verwacht de staatssecretaris te moeten nemen? Deelt de staatssecretaris de opvatting van de leden van de VVD-fractie dat voor extra maatregelen ook financiële middelen benodigd zijn? Heeft de staatssecretaris extra middelen gereserveerd op de begroting? Zo ja, hoeveel middelen betreft het? Hoe hoog acht de staatssecretaris het risico dat de voorgenomen bezuinigingen niet behaald zullen worden indien extra maatregelen moeten worden getroffen om te voldoen aan de internationale doelstellingen?

De staatssecretaris geeft dat hij het eens is dat niet alleen de herijkte EHS, maar ook aanvullend beleid de effectiviteit van het akkoord zal bevorderen en de biodiversiteit zal stimuleren. Betekent dit ook dat aanvullend beleid moet worden ingezet om de effectiviteit van het akkoord te bevorderen en de biodiversiteit te stimuleren? Wat wordt onder aanvullend beleid verstaan? Wie is (financieel) verantwoordelijk voor het aanvullend beleid? Het Rijk of de provincies? De aanbeveling om het rijksbeleid terzake af te stemmen met het provinciaal beleid, neemt de staatssecretaris ter harte. Hoe gaat de afstemming tussen Rijk en provincies in de praktijk plaatsvinden?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA

De leden van de CDA-fractie vragen of en in hoeverre het PBL de 162 beheerplannen heeft meegewogen? Als ook de ingezette actie met betrekking tot Actieplan Ammoniak en de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)? En Bestuursakkoord Water, Kaderrichtlijn Water (KRW) en soortenbescherming? De leden van de CDA-fractie vragen op welke wijze PBL prioriteert, budgetmogelijkheden of het beste voor de natuur? Klopt het dat het PBL niet heeft gerekend de financiële middelen voortkomende uit provincies, gemeenten en derden? Kan de staatssecretaris aangeven welke prioriteiten en/of randvoorwaarden hij heeft meegegeven aan het PBL? Wat zijn de uitgangspunten van de «maximale» variant van het PBL en in hoeverre wijkt dat af of juist niet van het onderhandelingsakkoord? Wanneer dienen de afspraken met betrekking tot hydrologie en monitoring uitgewerkt te zijn? In hoeverre vindt over deze zaken overleg plaats met aanpalende lidstaten? In hoeverre vindt ten aanzien van de hydrologie afstemmingplaats op stroomgebiedniveau volgende uit de KRW-aanpak? Biedt artikel 17 van de Habitatrichtlijn een handvat voor de uitwerking van de monitoring en op welke wijze voeren andere lidstaten een dergelijke monitoring uit? De staatssecretaris is blij met de PBL-conclusie dat maatwerk ter uitvoering van het onderhandelingsakkoord mogelijk is. Zijn hier randvoorwaarden aan verbonden? Kan de staatssecretaris aangeven in hoeverre de herijkte EHS en het oude beleid van elkaar verschillen of overeenkomen met betrekking tot het behalen van de internationale doelen in 2021? Welke uitkomsten kan het evaluatiemoment in 2016 hebben? Kan per variant aangegeven worden welke kosten/ opbrengsten naar voren kunnen komen en wie deze toekomen? De staatssecretaris is voornemens om agrarisch natuurbeheer buiten de EHS onder pijler 1 vorm te geven. Klopt het dat bij het huidige en wellicht ook komende Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GBL) beleid beheer en collectieve aanpak niet onder pijler 1 kan, maar alleen onder pijler 2?

Klopt het dat ieder individuele boer binnen een collectief volgens de EU alsnog individueel een toeslag aanvraag moet doen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van D66

De leden van de D66-fractie hebben met grote zorg kennisgenomen van de bevindingen van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) in haar studie naar de mogelijke gevolgen van de decentralisatie van het natuurbeleid voor het behalen van de in internationale verdragen verankerde natuurdoelstellingen. Deze leden maken dan ook graag gebruik van deze mogelijkheid om, met het oog op het debat met de regering, een beperkt aantal vragen te stellen naar aanleiding van deze bevindingen. De aan het woord zijnde leden hebben hun vragen hieronder puntsgewijs opgesteld

- Kan er, en zo ja op welke termijn, sprake zijn van een onomkeerbare verslechtering in de staat van instandhouding van de internationaal beschermde natuur in Nederland?
- Wat zijn de belangrijkste vrijheidsgraden die nog nader in te vullen zijn bij het invullen van het akkoord in de (gewijzigde) Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG) en de nieuwe wet natuur?
- Zou met voldoende middelen voor het voorzetten van het beheer de trend tot nog toe van een afnemende snelheid van achteruitgang in de biodiversiteit kunnen worden voortgezet? Of is er expliciet meer oppervlak en inrichting nodig om een versnelde afname te voorkomen?
- Hoeveel uitgaven zijn bovenop de door het Rijk toegezegde middelen nodig om het beheer van bestaande natuur te borgen?
- In hoeverre zou de grotere inzet van onteigening de ontwikkelopgave of kwaliteitsimpuls kunnen versnellen?
- Wat is ruwweg het maximaal aantal hectares dat jaarlijks ingericht zou kunnen worden ten behoeve van de EHS?
- Is de hier omschreven ambiguïteit in de verantwoordingsrelatie ten aanzien van de Europese verplichtingen uniek voor Nederland of zijn er parallellen en jurisprudentie in dit verband in andere lidstaten?
- Is er in het beleid tot op heden veel verschil in de prioritering tussen de provincies?
- Welke verdeling valt te verwachten tussen de uitgaven aan beheer binnen en buiten de grenzen van de Natura 2000/EHS-gebieden?
- Ruwweg hoeveel hectares zouden nodig zijn voor het duurzaam oplossen van de verdrogingsproblematiek?
- Is er een voortzetting van de PAS ook na 2015 naar verwachting noodzakelijk met het oog op het behalen van de internationale natuurdoelstellingen?
- Leveren maatregelen voor het vergroenen van de eerste pijler van het GLB dan wel de door het PBL omschreven regiospecifieke alternatieven of maatregelen vanuit pijler 2 evenveel biodiversiteitswinst op per uitgegeven euro als directe uitgaven aan natuurbeheer, de PAS of de aanpak van de verdroging?
- Zijn er juridisch bindende afspraken waarmee vastgelegd is dat de aanvullende 100 miljoen euro in het provinciefonds vanaf 2014 zeker aan natuur besteed wordt?
- Is een oordeel over de vraag of decentralisatie van het natuurbeleid effectiever of doelmatiger is dan andere sturingsarrangementen wetenschappelijk te
- Zouden met een actiever flankerend milieubeleid en een verdergaande aanpak van de vermessing de bestaande natuurgebieden zoals voorzien in het akkoord voldoende zijn om de achteruitgang aan biodiversiteit tegen te gaan zonder aanvullende verwerving en inrichting?

- Is er een ecologische logica achter de gekozen volgorde van inzet van grond? En zo ja, kan de staatssecretaris deze toelichten?
- De provincies krijgen ook beschikking over een deel van de middelen en bij behorende formatie van de uitvoerende diensten Dienst Landelijk Gebied, Dienst Regelingen en de nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit, zoals aangegeven op pagina 9. Is er duidelijkheid over de grote van dit deel en komt deze beschikkingstelling boven op de toegezegde € 100 miljoen vanuit het Rijk?
- Welke informatie is minimaal nodig om een volledige rapportage in het kader van de internationale verplichtingen te kunnen geven? (p.13)
- Hoe verschillen de verdelingen tussen de provincies voorzien in de rapportages van de regiegroep van der Vlist van de «verdeling op basis van ecologisch rendement» zoals aangegeven op pagina 16?
- Welke innovatieve maatregelen kunnen bijdragen aan de door het kabinet veronderstelde doelmatigheidswinst? (p.19)
- Hoe is de verhouding tussen afgenomen beheersvergoedingen en beheersinspanningen onderaan pagina 19 onderbouwd?
- Is het mogelijk om op korte termijn een ecologisch optimale verdeel-sleutel tussen de provincies te bepalen zoals bedoeld op pagina 21?
- Vallen de op pagina 25 omschreven regiospecifieke eisen die aan het GLB voor een effectievere vergroening gesteld zouden moeten worden onder de nationale beleidsruimte binnen de nu voorliggende voorstellen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de ChristenUnie

De Beoordeling Natuurakkoord door het PBL bevestigt wat leden van de ChristenUnie-fractie al eerder hebben aangegeven: met deze inzet worden de natuurdoelen niet gehaald en verplichtingen niet nagekomen.

Aanvullend op de reactie van de staatssecretaris krijgen de leden graag opheldering over de volgende vragen:

- Het rapport gaat ervan uit dat bijna alle internationale doelen niet worden behaald. Hoe wordt met die kennis het begrip «nalatigheid» geduid? Het rapport stelt, mede op deze grond, dat het begrip «nalatigheid» niet gemakkelijk aantoonbaar zal zijn. Externe factoren die in het akkoord niet zijn behandeld kunnen de resultaten van het gevoerde beheer negatief beïnvloeden. Wat is de juridische borging hiervan? Kan er, voordat er besluiten worden genomen over en inwerkingtreding van dit akkoord, een juridische toetsing van de verdeling van de verantwoordelijkheden en aansprakelijkheid plaatsvinden?
- In het akkoord is afgesproken geen aparte verticale toezichtsrelaties in te stellen, maar dat nieuwe monitoringssystematiek in de maak is. De verantwoordingsplicht gaat verder dan de gebieden waarvoor de provincies verantwoordelijk worden. Daarnaast moet in 2016 vooruit gekeken worden naar 2021 en verder. In hoeverre sluit de Europese rapportageverplichting hier bij aan? Zijn aanvullende rapportages over effectiviteit en prestaties nodig voor goede evaluaties in 2016? Biedt de Europese rapportageverplichting direct inzicht in «nalatigheid» en «adequaate beheer», zodat met de rapportage ook direct de bestuurlijke verhoudingen en verantwoordelijkheden onderzocht worden?
- Uit het akkoord wordt duidelijk dat van provincies een eigen bijdrage wordt verwacht, maar de omvang hiervan is niet vooraf duidelijk. Welk aanvullend budget is nodig om achteruitgang van soorten en habitattypen te voorkomen? Binnen de prioriteiten die worden gesteld (Natura 2000, KRW, soortenbescherming) is nog een prioritering gewenst, om maximaal resultaat te leveren tegenover minimale kosten. Welke resultaten moeten minimaal worden behaald? Het rapport spreekt over input, output en outcome (p. 12). Is voor alle

partijen duidelijk welke inspanningen er op deze terreinen worden verwacht?

- Hoe verhoudt zich de inzet op «versobering van het beheer» ten opzichte van de inzet op «maximale realisatie» uit het PBL-rapport?
- Welke ruimte blijft er over na 2016 en 2021 om de concreter wordende internationale doelen op bijvoorbeeld het gebied van biodiversiteit te realiseren? Wordt met de fysieke verkleining van de ruimte voor natuur de ruimte voor aanpassingen niet verspeeld?
- Het rapport concludeert dat het «essentiële antiverdrogingsbeleid» ontbreekt in het akkoord. Welke concrete maatregelen kunnen we op dit gebied verwachten? Hoe beoordeelt de staatssecretaris de samenhang tussen natuur- en waterdoelstellingen? Op welke manier draagt natuur in de toekomst bij aan waterkwaliteit, en andersom, hoe draagt het waterbeleid bij aan succesvol en robuust natuurbeheer?
- Door de prioriteitsstelling binnen het akkoord komen andere waarden, zoals landschap en recreatie, in de verdrinking. Dat terwijl hier juist een belangrijk aanknopingspunt met de samenleving ligt. Op welke manier worden burgers, particulieren en maatschappelijke organisaties en bedrijven constructief betrokken bij landschap en natuur? Kan educatie hierin een rol spelen?
- In veel situaties levert «vergroten en verbinden» de grootste winst op voor robuuste natuur, en dat betekent op zijn beurt weer de grootste mogelijkheden voor medegebruik. Dat laatste komt door kwetsbaardere natuur onder druk. Wat is de visie hierop van de staatssecretaris op de lange termijn?
- Om agrarisch natuurbeheer uit de GLB-bijdragen succesvol te laten zijn, zijn er aanvullende eisen nodig, bijvoorbeeld met betrekking tot de specifieke inrichting van de 7% ecologische focusgebieden en de geldigheid hiervan op permanent grasland. Zet de staatssecretaris zich in Europa voor deze beleidsvrijheid in? Is de staatssecretaris ook bereid deze eisen voor Nederland op te stellen, nu de rol van boeren en particulieren belangrijker wordt in het natuurbeheer?
- Hoe ziet de «uitgestoken hand» richting betrokken actoren (recreatie, landbouw, energie, bouw, ander bedrijfsleven) er concreet uit met betrekking tot het natuurbeheer?